

SZEMPONT

IRODALOM ÉS FORRADALOM

Kiadói tanácsunk és szerkesztő bizottságunk 1974. november 11-én lényegbevágó marxista elemzési szándékkal kerekasztal-beszélgetést, irodalmi-ideológiai tanácskozást szervezett, amelyre meghívta a vajdasági magyar nyelvű irodalmi folyóiratok szerkesztőit, a heti- és napilapok irodalmi rovatainak szerkesztőit, a Forum Könyvkiadó Vállalat és az íróegyesület, valamint az egyes alkotócsoportok és irodalmi műhelyek képviselőit.

A tanácskozással vitát szándékoztunk kezdeményezni irodalmi életünk égető ideológiai kérdéseiről. Annál is inkább, mivel munkásságunk kritikai elemzésekor megállapítottuk: nem voltunk a múltban kellően felfegyverkezve, hogy közvetlenül reagáljunk az irodalom és kultúra terén Vajdaság-szerte észlelt negatív jelenségekre és eszmei elhajlásokra. Ebből kifolyólag és azért, mert magyar nyelvű marxista kritikánk és irodalomkritikánk nincs eléggé kifejlődve, a folyóirat szerkesztő munkatársai ma is képtelenek teljes egészében megadni irodalmi életünk átfogó értékelését.

Az irodalmi-ideológiai vita véleményeinek kereszttüzeiben szándékoztunk rámutatni a hiányosságokra, hogy ily módon is érvényesítsük az irodalmi alkotás területén a X. pártkongresszus határozatainak szellemét.

Mivel a csatákat meg is kell nyerni, a vita témájának megválasztását nemcsak a mai kulturális és általános szellemi áramlások tették indokolttá, hanem még inkább társadalmi valóságunk forradalmi továbbfejlődésének szükségességére. Ezért tartjuk fontosnak, hogy marxista szempontból nyúljunk irodalmunk néhány lényeges kérdéséhez, s így, ezen az általánosan elfogadott elven és irányvonalon belül konkretizáljunk egyes dolgokat, illetve kikristályosítsuk a közös álláspontokat. Ezáltal járulnánk hozzá — lehetőségeinkhez és képességeinkhez mérten — a haladó elkötelezettségű irodalom még erőteljesebb kibontakozásához és továbbfejlődéséhez.

Meghívónkon, fontossági sorrend nélkül, tájékoztató jellegű kérdések felvetésével és válaszával igyekeztünk a vitát körvonalazni, ösztönözni. Itt újból közzétesszük őket azzal a szándékkal, hogy azok is tájékozódni tudjanak, akik ezután kapcsolódnak be a vitába:

— az esztétikum és az ember komplex megváltoztatásaként értelmezett forradalom;

— az irodalmi tartalom és a forma viszonyának problémái és lehetőségei;

— vajdasági sajátosságaink és a forradalmi humanizmus;

— az eszmei elkötelezettség és az irodalmi alkotás szabadsága;

— mi a marxista irodalmi avantgardizmus?;

— az irodalmi alkotás mint valamely filozófiai, eszmei-politikai, esztétikai vagy más koncepció kifejezője;

— a spontaneitás szerepe az irodalmi alkotásnál, valamint az esztétikai mércék és az eszmei-politikai mondanivaló érték kapcsolata;

— az irodalmi életben jelentkező csoportosulások, bezárkózások és e jelenség okai;

— mi a szerepe és hogyan értékelhető a társadalmi erők segítése, illetve segíteni akarása az irodalmi alkotómunka, illetve az irodalmi élet fellendítése terén?;

— a jugoszláviai magyar irodalom és népeink és nemzetiségeink irodalmának kölcsönhatása;

— a külföldi szerzők szerepeltetése folyóiratainkban;

— könyvkiadási politikánk;

— irodalmi kritikánk jellege, szintje, céltudatossága, tematikája, szervezetsége stb.

A november 11-én megtartott tanácskozássra három rövidebb vitaindító beszámoló készült el:

1. Bodrogvári Ferenc: *Esztétikum és forradalom*,

2. Bányai János: *Kérdés(es) kritikánkról*,

3. Bosnyák István: *Tézisek és kérdések irodalmi balodalunk múltjáról és jelenéről*.

Folyóiratunk e számában — az említett írások mellett — közöljük még Urbán János: *Az eszmei elkötelezettség, irodalmi kritikánk, a társadalmi erők segítségének néhány kérdése* és Dér Zoltán: *A kritika haszna* című beszámolóit, valamint Horváth Mátyás, Bosnyák István és Bodrogvári Ferenc autorizált hozzászólását.

A közölt anyaggal a vitát nem zárjuk le, folytatjuk. Szóban is, írásban is, mert jog és feladat is, hogy időnként a nyilvánosság fóruma előtt véleményt nyilvánítsunk azokról az irodalmi problémákról, amelyek akár nyíltan, akár lappangva, de érzékelhetően jelen vannak irodalmi életünk mindennapjaiban.

Hamarosan újabb tanácskozássra, a vita folytatására hívjuk íróinkat. Akik elfoglaltságuk miatt nem tudnak megjelenni e tanácskozáson, vagy egyetértve Bosnyák Istvánnal, úgy tartják, nincs értelme, hogy „akár még egyszer, más alkalommal és sokkal több résztvevővel, pusztán szóbeli információk formájában »vitatkozzunk«”, de van mondanivalójuk, azoknak írásos hozzászólását várjuk, mivel a vita mindaddig tart, amíg közlésre alkalmas cikkeket kapunk.

ESZTÉTIKUM ÉS FORRADALOM

1.

Az igazán szabad, humánus társadalomban lehetőség nyílik arra, hogy az ember »minden species mértéke szerint« (Marx), a »szépség törvényei szerint« alkosson. Erre az ember — elvben — most is képes, de ez a nembeli, lényegbeli tulajdonsága általános méretekben nem valósulhat meg a társadalom osztályszervezete miatt. A forradalom feladata egy esztétikai univerzum — a szabadság birodalmának — megvalósítása. A forradalom tehát a partikularitástól a nembeliséghez való emelkedés, a magánvaló létezésétől a magáértvaló (s ezzel számunkra való) létezésig való fejlődés tudatos tevékeny folyamata.